

Aj. I

TEATELEHT Nr. 2

Nr. 3

1920

Nr. 4/5

pd N-1

VLADIWOSTOKIS,
näärikuu 3. p.
1920.

TEATELEHT No. 2.

EESTI FRONTIL Narwa übruskonnas hakkas enne pühi äge pää-
letungimine enamlaste poolt hoolsasti ettevalmistatud jõududega.
Liitlaste telegrammid jutustasiwad mitme päewa wältusel, kuidas pu-
nased sõjawäed kokkaini joowastuses püüdsiwad wõidule päästa, kuidas
nad, Eesti tulejoonte ees ennast pikali heites, oma kuulipritside
tule eest päästmist otsisiwad, millega neid pääletungimisele sunniti.
Nüüd on wõitlus lõpetatud ja Briti telegrammi teatel enamlaste wäed
suurte kaotustega tagasi löödud, kuna Eesti front kõikumata seisab.

Meie waprata SÖDURITE MEELEOLUST pakume wäikse proowi hil-
juti siia jõudnud ja meile lahkesti tarwitada antud kirjast. Kiri on
10. oktoobril kirjutatud. Kirjutaja on ranwuse poolest wenelane, kes
aga Eestis sündinud, Eestit oma isamaaks ja ennast tema pojaks peab
ning kõik Eesti kodaniku kohused täidab. ... "Riik paneb tänawu kö-
wad maksud ärimeestele pääle. ... Minu wara järele
hinnates, teeb see ühe kolmandiku minu kaupluse rahast ja kauba wäär-
tusest. Mõtlesin korra protesteerida, aga arwan et Riigil ka raske on
ennast rajada. Las maksab mis tahes, minu poolest ka terve minu wara,
et aga tulewik saaks meie rahwal hää olema. Küll siis saab uut tee-
nida. Mga paberil ikka misgit wäärtust pole, kui aga saaduseid läheks
meil korda saada. Nüüd toetawad küll meid Lättriigid. Kannan isegi
inglise sinelit ja ameerika saapaid. Kardan et kui see abi meilt ära
jääb, siis saab meil küll wist raske olema. Meil on ka omad rahad.
Kord igal pool läheb kenasti. Kõik just kui sünnib uuesti, just kui
ei oleksgi enam see wana Tallinn. Meeleolu on sõjawäes ülitorre. Praegu
saaks walitsus nende meestega kõik ärataha, aga Petrogradi pääle ei
taha mehed minna. Oma Riigi piirisid kaitsewad kui löwid. Kui Sina
ükskord koju tuled, siis leiad juba eest mitte Wene Reweli waid Eesti
pealinna Tallinna. ... Mind on ka wanas eas sõduriks wõetud, nüüd
loome uut Eesti Riiki. ..."

EESTI ISESEISWUSE TUNNISTAMINE teeb nähtawasti Inglise poli-
tika ringkondades jõudsaid samme: tähsamad riigimehed nõuawad Balti-
riikide iseseiswaks tunnistamist.

LÄÄNE LIIT, mille loomis-st ajakirjanduses wahete wahel lühi-
kesed teated wilksatasiwad on Reuteri telegrammide järele teostatud.
Eesti ja Läti Wabariigid on sõjawäelisel liitu heitnud. Nende wägede
tegewust hakkab ühine ülemjuhatus ja ühine kindral-staab juhutama.
Eesti ja Latwijaga on juba Leedu ühinenud, kuna Soome, Poola ja Walge-
Wenemaa Liitu astumist wiimaste teadete järele lähemal ajal oodata
on. Uue Liidu pääsiht on noorte riikide tegewust ühiste waenlaste
wastu kaitsmise suhtes kõigiti kokkukõllasse wiia. Nimelt on Eesti,
Latwija ja Leedumaa üksteisega seotud pääle ühiste huwide omakaitstes
wäliste waenlaste vastu oma geografilise seisukorra ja majandusliste
nöuete läbi. Hõõrumiste rõõmustawa paudumise pärast nimetatud riikide
wahel on uue Liidu sõjawäeline wäärtus õieti tähelepanemise wäärt,
sest noorte riikide elanikkude arw ulatab umbes kuni 50 miljonini.
Oskawad liitlaste Eesti löi omale lühikese aja wältusel 75.000-lise
reguläärse sõjawäe. Latwija koondab kiiresti killustatuud jõudusid
üheks, Poolal on juba suur ühine wägi jalgel, jaksawad ka teised liit-
lased nendega kaasa sammuda, siis wõib kergesti enesele ettekujutada,
missuguse wõimuga nendel rehkendada tuleb, kel isu ilmub uue liiduga
wägipulka wedada. Rootsi ajakirjandus omal poolt terwitab waimusta-
tult uue liidu tekkimist ja soowitab Rootsi liidust osawõtmist, sest
sõja wältusel hiiglasuurel wäljaarenanud Rootsi tööstuse ja muud Root-
si majanduslised huwid on arusaadawalt uue liidu poole juhitud.

ARIMAKSUD EESTIS jäid kuni uute määruste väljatöötamiseni endiste Wene riigi määruste järele wõetawateks. Muudetud on ainult maksude suurus. Põhi arimaks on suurendatud umbes 4-5 kordseks, mis uuesti Tallinna wolikogu poolt 2-3 kordselt kõrgendadi, sest wägijookide valmistamise ja nendega kauplemise päält wõetaw maks jäi nüüd ära, kuna aga üleüldine rahapuudus nii riigi kui kogukondlises majapidamises sundis uusi sissetuleku allikaid otsima.

KOOLIELU EESTIS elab raskeid päewi õpejõudude puudusel üle, sest üleüldine haritud tööjõudude tarwidus uutes riigi asutustes meelitas nii mõndagi koolineest ta raske ameti wahetusele märksa kergema töö vastu riigi kantselleides ja walitsuse asutustes. Ka koolidest on weel mõnes kohas puudus. Arusaadawalt wõtab seltakond nende küsimuste lahutamisest kõige elawamalt osa. Hariduse ministeeriumi I-sest novembrist pääle maksval määrusel ei wõi õpetajad kooliaasta wältusel koha päält ilma mö. juwa põhjuseta lahkuda. Koeliülewelpidajad ja õpetajad ei seisa mitte enam waba kokkuleppe wahekorras, mille juures kokkuleppiwad pooled ennemalt saiwad ühe kuu ette ütlemisel onast lepingust loobuda. Koha wahetamine sündigu suwisel kooliwaheajal. Tallinna õpetajate ühisus on otsustanud algkeolides kahte wõerast keelt õpetada, millest üks sunduslik, teine wabatahtlik olgu. Inglise keele kursused pandakse igal pool nii õppijatele kui ka õpetajatele teime. Tallinnas on ins. Waherilt toimepandud õhtused inglise keele kursused käimas.

TARTU ÜLIKOO LIS algas õpetegewas talwekuu 6. p. õpilasi kogub ikka enam ja enam. Umbes 1000 üliõpilast teenivad weel praegu Eesti sõjawae riidades. Hariduse minister pööras wärgukirjaga sõja-ministri poole, milles üliõpilaste koondamist Tartu tegewara wõi õpilaste pataljoni nõutakse, et soowijast wõimalust leiaks ühtlasi edasi õppida, sest maal on haritud jõudude juurewõol juba mõnda aastat seismas ning see intelligentjõudude wahesus, mis ennast meie riigi elu korraldamise juures juba praegu terawalt tunda annab, ähwardab katastroofiliseks muutuda, kui siin kiirelt ja kindlalt appi ei saa astuda. Teraw puudus on praegu juristidest, arstidest, kõrgema haridusega õpetajatest, põlluteadlastest, veterinaaridest. Et neid jõudusid riigile anda, peawad kõik need wiibimata ülikoolis tööd jätkama, kellel ta poolili on, ning wõimalikult palju juure astuma.

Ettelugemisi peetakse ülikoolis Eesti, Wene ja Saksa keeles. Uusi õpejõudusid on hulk juure tulnud, nende hulgas tuttawate Wene ja Saksa ning Soome teadusemeeste nimed. Uudiseks on, et otsustatud on usuteaduskonna awamine ülikoolis ja Tartu loomaarstide institudi ühte liitumine ülikooliga ülikooli osakonna näol. Usuteaduskond ei seisa ka enam üksi luterlaste teenistuses, waid osakonnas õpiwad nüüd ka greeka-õigetuskü õpilased. Usuteaduskonna uuteks professoriteks on järgmised cestlased walitud: Laiuse õpetaja J. Köpp, magister O. Sild, õpetaja E. Tennmann, Kaarma õpetaja E. Kahamägi, magister Karp Tiisik/preester Tallinna peakirikus.

Pikil silmil oodetakse Siberist professor Aleksander Kaelast, Eesti Wabariigi wolinikku Irkutskis, Tartu. Prof. Kaelase kohust täidab ajutiselt prof. Shakow. Esietse olnud noorus prof. Shakowist wäga waimustatud, kuid nüüd jahtuma aegemööda juba see waimustus. Uudiseks on teate, et Saksa okkupatsiooni ajal Wene professorid Tartust üldkooliga ometi lahkusiwad ja ülikeoli jätised onaga Woreneshi üle wiisivad. Ka prof. Heinrich Koppe on siis Tartust lahkunud. Oktobri kuuni polnud temast Tartusse teateid jõudnud, sest sääl arwatakse, et ta milgil kombel Tomskisse on sattunud. Nähtawasti wahetatakse teda Siberi tuttawa tegelase, praegu Tshehi wäga teeniwa noore arsti Dr. Ernst Koppeliga ära.

MAASEADUSE ELUSSE WIIMINE. - Lakkesti meile tarwitada antud Oktobriku Tallinna lehtede järele on Maaseadus "Riigi Teatajas" juba wälja kuulutatud, s. o. Maaseadus on Asutawa Kogu poolt kinnitatud. Kahjuks puudub meil aga iga teate selle suure ja Eesti elusse kõige mõjuwama seaduse sisu kohta. Kuwitaw on isegi põllutööministri poolt awaldatud seletus, kuidas maaseadust teostada kawatsetakse. Teostamise kawad minna kohe pääle I-sest novembrist walitsusele kinnitamiseks. Need kawad olla: 1/ apparaadi kindlaks määramine, kes maakorraldust juhiks; 2/ mõisate tegelik järele

ne ja inventuuri tegemine; 3/ inventaari hindamine; 4/ töörandatud maade kasutamise viisid; 5/ maade planeerimine/tükeldamine; 6/ planeeritud maade rendi kindlaksmääramine; 7/ planeeritud maade väljaandmine; 8/ määrused hoonete tarvitamise kohta; 9/ tehniliste ettewõttete kasutamine; 10/ üksikute metsade talude külge andmine; 11/ määrused metsade ostule pingute uuendamise kohta ja 12/ inventaari väljaandmine.

EESTI SÕJAWÄE-SAATKONNA SOIT PRANTSUSMAALE. "Päewalicht" teatab, et oktobrikuu 10-ma ümber Tallinnast Pariisi Eesti sõjawäe-delegatsioon sõidab polkownik Luiki juhatusel, kellel järgmised ülesanded on: 1/ Verduni kindlasele Eesti Vabadusristi ja lipu annetamine; 2/ 5-mehe Nõukogu informeerimine selle kohta, mis Eesti sõjawäe alal, kui ka teistes walitsuse harudes korda saadetud ja ette wõetud; 3/ sõjawäeagentuuri sisseadmine lähema ühenduse loomiseks Eesti ja Prantsusmaa wahel; 4/ Eesti sõjawäelaste kogumine, kes praegu veel Prantsusmaal on. Polkownik Luik jääb Prantsusmaale Eesti sõjawäe esitajaks. Admiral Pitka poolt on saatkonda määratud Eesti merewäe poolt mitshman Horst.

KINDRAL LAIDONERILLE on walitsus lubanud Inglise kuninga poolt annetatud Püha Michaeli ja Georgi ordumärkisid kanda sellekohase Inglise seaduse järele.

EESTIMAALE TAGASI! Uhes Saksa wägedega ja esalt kohe pärast seda rändas palju kohalikku sakslasi Eestimaalet välja, et omale mujal paremat pesa otsida. Sügisel sai Eesti walitsus hulga tuntud nimedega aadelimeestelt palwekirjad luba saamiseks Eestimaalet tagasi tulla. Nende hulgas ella mitmed okkupatsioonija tegelased olnud. Kuuldawasti olla Eesti wõimad kõigi kohta otsuse teinud: "Ei lüüa!"

WÄLJAMAA WALUUTA LURS EESTIS on sundusline, kuid wäljamaa waluuta saamine Eesti pangast on õige raske asi, nõnda et hädakorral waluutat ikkagi angeldajate käest tuleb osta märksa kõrgema hinna eest. Näituseks on kurss Eesti panga kuulutusel 69 Emk. saja duumarubla eest, tegelikult aga umbes 90-100 Emk., Inglise nael kuulutusel - 230 Emk., tegelikult aga 250 Emk., tsaariraha 100 rubla kuulutusel 120 kuni 130 Emk., tegelikult aga 160 Emk.

EESTIMAA LOODUSWARAD. Eesti maapõue on mõnegi looduswara poolest rikas, kuid need warad olid senini täitsa teadmatad. Uue Maaseaduse §26 järele tunnistas Asutaw Kogu kõik maapõues peidetud looduswarad Eesti riigi piirides riigi omaks. Looduswarade osakond on hulk analüüse ja uurimisi ettewõtnud, millel head järeldused on. Praegu on muu seas ankeet korraldatud wäljamaalikeste kaudu teadete saamiseks lga waiksama kui looduswara üle, et kowad kohe suuremat uurimist ette wõtta. Senini teadawate warade kasutamise suhtes on järjekindlaid katseid ette wõetud. Kõige suuremat tähtsust Eestis ja Euroopas äratav õlikiwi/põlew kiwi, millel küttematerjali puudusel praegu suur tähtsus, ja mida juba laialt tarvitusele wõetud. Selle kohta toob järgmine "Teateleht" pikemalt teateid. **M a a g a a s i d** on senini täitsa katsumata looduswarandus, millest aga nüüd arwatakse päale walgustamise teel saada soola- ja salpeetihapet. **M i n e r a l w e e d** on ilmsiks tulnud Käru jaama juures. Baltiski ümbruses on suured **p ü r i s i** wäwli-raua ühendus/ **lademed** leitud. Et arwatawasti temast puhta raua valmistamine wõimata on, siis arwatakse neid lademeid tselluloose valmistamiseks ära kasutada. Wõhma lähedal on Inglise tina wõimalik saada. On senini veel leitud raudmangani, coke'iit jne.

WAHERAHU EESTI FRONTIL! Praegu tõi telegramm teate, et Tartus läbi hindakimised enamlastega waherahu asjus lõpetatud ja et waherahu Eesti otsustatud, kuna Eesti raja lõpuotsuslikult alles kindlaks määrata jäi.

Kirjakoostajatele lähkesti tarvitada antud huwitaw materjal koduses koht a ilmub järgmises "teatelehes". Kordame oma palwet olge hääd ja meile tarvitada kättesaialt tulakild kirju!